

Qəzetimizin hörmətli oxucuları və abunəçiləri!

Bu il «Vişka» qəzetinin nəşr edilməyə başlanmasının 95 ili tamam oldu. Onun oxucuları içərisində yaşı 80-i, 90-u ötüb yüzə gedənlərin sayı yəqin ki, çoxdur. Arzu edirik ki, qəzetimizin yüzillik yubileyini hamımız birlikdə sağlam və şərəflə qeyd edək.

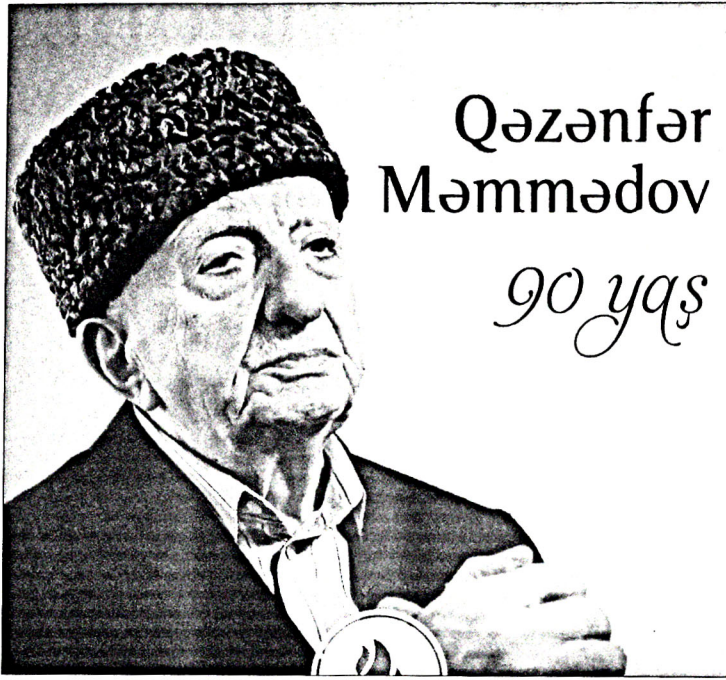
Mən bu qəzetin 1941-1945-ci il müharibəsi başlayan günlərdən ta indiye kimi sadıq oxucusuyam. O vaxtdan indiyə qədər onun səhifələrində Azərbaycanın neft sənayesi, neft elmi, zəhmətkeş neftçi alimləri, mütəxəssisləri haqqında xeyli material oxumuşam. İkinci vətən müharibəsi illərində, demək olar ki, bu qəzet nainki ölkəmizdə, SSRİ-də, hətta onun hüdüddən çox uzaqlarda, hətta ABŞ-da («Ağ evdə») da oxunurdu. SSRİ-nin qələbə çalmasında Azərbaycan neftçilərinin rəşadətli əməyi və qəhrəmanlığının misilsiz xidməti oldu. SSRİ marşalı Georgi Konstantinoviç Jukovun dediyi kimi, Azərbaycanın neftçi alimi, akademik Yusif Heydər oğlu Məmmədəliyevin ixtira etdiyi yüksək oktanlı təyyarə yanacaq müharibənin taleyinin həll olunmasında böyük iş gördü. Sovet təyyarələri həm uçuş yüksəkliyi, həm də uçuş sürətində düşməni xeyli üstələdi. Bununla düşmə aviasiyasının beli qırıldı və müharibənin taleyi həll olundu. Yusif Məmmədəliyevin müharibəyə olan tövəsi bütün aviakonstruktorların etdiyi ixtirələrdən daha qiymətli oldu.

Qəzetin hər günkü nömrəsində Azərbaycan neftçilərinin gündəlik rəşadətli əməyi sayəsində hasil edilən neftin miqdarı göstərilirdi. Müharibə dövründə ölkəmiz cəbhəyə 75 milyon tondan artıq benzin yanacaq vermişdir. Buna görə gerək Bakıya «qəhrəman şəhər», Y.H.Məmmədəliyevə isə «Nobel mükafatı laureatı» adı verilyəd. Lakin çox gümənli ki, Moskvada, mərkəzdə əyləşmiş mənfur qonşularımızın nümayəndələri buna mane olmuşdur.

Yaşı 90-ı keçmiş hörmətli neftçi alimimiz, akademik Xoşbəxt Bağı oğlu Yusifzadə başda olmaqla, yaxşı olar ki, yaşı 100-ə yaxınlaşan neftçilərin cəmiyyəti yaradılsın və onlar gənc nəslə yaşı 200 ilə yaxınlaşan (2047-ci il) Azərbaycanın neft sənayesi, neft elmi, neft mütəxəssisləri, görkəmli istehsalatçılar haqqında bildikləri xatirələri çatdırınsın.

Müharibəyə başlayandan bir-iki ay sonra anam mənı bızdan uzaqda yaşayan 70 yaşlı, görkəmli din xadimi olan babam Şeyx Fərculla Pişnəmazzadənin yanına gətirib dedi ki, ağa, 5 oğulu ordu sıralarına yola salmışam. İndi iki qızınla tək qalmısan. Sənə ev işlərində kömək etmək üçün yanında oğlan keylağı lazımdır.

O vaxtlar hər həyətə, o cümlədən, babamgildən də həyətə sollar suyu gəlirdi. Məhəllədə ancaq iki-üç həyətə su krani var idi. Babam din xadimi olduğundan gündə beş dəfə namaz qılmaq üçün dəstəməz almağa onun evinə xeyli su getirilməli idi. Bunu edən oğullar cəbhəyə getmişdi. Bundan başqa, talonla verilən gündəlik çörək, neft, ərzaq almaq üçün növbələrə dayanıb bu işləri görəcək adam lazım idi. Bunu nə babam, nə də onun biri universitetdə, o biri isə orta məktəbdə oxuyan qızları edə bilərdilər. Buna görə də, bu evə bir oğlan keylağı vacib idi. Mən babamgildə qalan gündən həyətə hər gün poçtalyonun gəlib məktublar, bəzi evləre isə qəzet və jurnal getirməsinə gördüm. Poçtalyon babamın evinə «Vişka» qəzeti gətirirdi. Bu qəzetə Şmitt zavodunda sex raisi işləyən dayım Nasir abunə yazılmışdı. Babam hər gün mənə o qəzetin birinci səhifəsində yazılan neft hasilatı haqqındakı məlumatları oxudardı. Həmin məlumatlar neftçixarma idarələrinin planı neçə faiz yerinə yetirmələri haqqında olardı. Sonra digər məlumatlara da nəzər salardım. O vaxtlar qəzet yalnız rus dilində, özü də, böyük formatda, böyük tirajla nəşr edilirdi. Mədinə xanım qəzetin baş redaktor olandan sonra, müstəqilliyimiz dövründə qəzetdə Azərbaycan dilində materialların verilməsinə başlanıldı. Demək olar ki, o vaxtdan mənəm bu qəzetdə ildə bir neçə məqalə dərc edilmişdir.

Qəzənfər Məmmədov

90 yaş

LƏYAQƏT

Mənim üçün ən müqəddəs, danılmayan həqiqət, insanlığın meyarı ləyaqətdir, ləyaqət.

Qəzetimizin bu sayında mən «Ləyaqət» adlı məqaləmin dərc edilməsinə baş redaktordan xahiş edirəm.

***

Bu yaxınlarda (məqalənin bu hissəsi 2004-2005-ci illərdə yazılmışdır) televiziya kanallarının birində, səhv etməmişə, «Spasce»də Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının sədri Anarın ad gününə həsr edilmiş veriliş mənim bu yazımın reallaşmasına təkan verdi. Ölkəmin tanınmış ziyalıları, alimləri, incəsənət xadimləri yazdı Anarın ünvanına xoş sözlər, arzular dedilər. Sonda millət vəkili, yazıçı-jurnalist Rafael Hüseynov, həmişəki kimi özünün konkret, lakonik, dərin məzmunlu çıxışı ilə seçilərək belə dedi: Anar həmişə ləyaqətini saxlayan, namuslu bir vətəndaş olmuşdur.

Ləyaqət! Öz ləyaqətini gözləyən insan! Bu sözün mənasını, tutumunu, dəyərini yaxşı bilsəm də, Azərbaycan dilinin izahlı lüğətinə bir daha nəzər saldım. Ləyaqət — yüksək mənəvi keyfiyyətlərin məcrusunu, bu keyfiyyətləri dərk edən adamın özünə ehtiram hissi (Ilc. səh.218, Bakı 1999).

İnsan necə ağır, ekstremal səraitə düşürsə düşsün, öz ləyaqətini, yüksək mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlaya bilirsə, deməli, ləyaqətini itirmir. Nadir bu mənəvi dəyərlər? Namus, qeyrət, haqq, ədalət, əqidə səfahi; mardik, nəfsin, gözün toxluğu, halal-haramı dərk etmək, paxılıqdan, riyakarlıqdan, yaldandan, böhtandan uzaq olmaq və s.kimi yüksək ali keyfiyyətlər.

İki-üç il bundan önce işdən qayıdanda köşkdən aldığım qəzetlərdən birində el əg-saqalı, böyük şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin «Ləyaqət mücəssəməsi» adlı məqaləsinə gördüm. Sevindim ki, heç olmasa, axşam oxumağa maraqlı bir şey var. Oxudum, diqqətlə oxudum. Məqalə Azərbaycanda jurnalistikanın inkişafında böyük xidmətləri olan, tanınmış jurnalist-alim Şirməmməd Hüseynovun 80 illik yubileyinə həsr edilmişdi. Məqalə olduqca səmimi və dolğun yazılmışdı. Müəllif Şirməmməd müəllimin bütün gözəl insani keyfiyyətlərini ümumiləşdirərək ləyaqət mücəssəməsi kimi tamamlamışdı. Son zamanlar təkcə ləyaqətli insanlara yox, ləyaqət sözünün özünə də az-az rast gəldiyimiz bir ölkədə Bəxtiyar müəllimin öz məqaləsinə verdiyi başlıq necə də uğurlu idi! Ləyaqət! Ləyaqət mücəssəməsi! Bundan daha şərəfli, bundan daha yaxşı keyfiyyət varmı? Bu söz mənı rahat buraxmırdı. İnsanlar-

da, özümdə bu keyfiyyətin nə dərəcədə olduğunu başa düşməyə çalışırdım. Sonda belə qərara gəldim: ləyaqət insanda ya var, ya da heç yoxdur. Yarıncıq, alababət, kəmkəsirlil ləyaqət olmur. Əgər insan öz ləyaqətinin alqaldılmasına bir dəfə imkan versə, ləyaqətini itirirsə, o daha ləyaqətli ola bilməz. Ləyaqətini itirmiş adam tövbə etməkə o ləkəni öz üzərindən götürə bilməz. Ləyaqətini itirmiş insan mütləşir, qula çevrilir. Ləyaqətini itirən ziyalı ola bilməz. Ziyalı ləyaqətin zirvəsində durmalı, bu yüksəkliyi dünya malına, vəzifəyə, şöhrətə dəyişməməlidir. İnsan var-dövlət, şöhrət vurğunu olanda ləyaqət anlayışından uzaqlaşır, bunu onun özünə deməyələr də, ətrafındakıların, xalqın gözündən düşür.

Kim olursa-olsun, insan əgər öz ləyaqətini qoruyub saxlaya bilmərsə, onun kimliyindən əsər-əlamət qalmır. O, ən böyük vəzifə, rütbə, dərəcə sahibi olsa belə, bir anın içində hamısını itirir, ucucaqlaşır, hamının gözündə hörmətdən düşür.

Bu yaxınlarda möhkəm hafizəyə, güclü yaddaşla malik olan, bir çox tarixi hadisələri dərinləndirən, çox mütaləə edən dostum Aydın Mövsüm oğlu Qədirli nahar festosunda maraqlı bir hadisə danışdı. O dedi ki, «Niva» qəzetində dərc edilmiş maraqlı bir məqalə oxudum. Məqalədə XIX əsrin əvvəlində Sankt-Peterburqda baş verən tarixi hadisələrdən bəhs etməkə, zadəgan, zabıt ləyaqətinin aliliyini göstərən konkret faktlara istinad edilirdi. Fransanın Rusiya ilə aparıldığı müharibə zamanı rus zabıtlərinin, əsgərlərinin fransız zabıtləri ilə olan görüşlərində ruslar demokratiya, insan hüququ anlayışları ilə tanış olur və Avropada feodal-təhkimçilik hüququnun olmamasından, insanların azad yaşamasından, qadınla kişinin hüquqlarının bərabər olmasından xəbərdar olurlar. Progressiv fikrli zabıtlər Rusiyada 1610-cu ildə qır Boris Qodunov tərəfindən qoyulmuş təhkimçilik hüququnun ləğv edilməsi, qadınların kişilərlə bərabər hüquqa malik olmalarına nail olmaq üçün siyasi dərnekələr yaradıb, fəaliyyətə başlayırlar. Sankt-Peterburqda demokratların «Şimal» cəmiyyəti yaradıldı. Bu cəmiyyətin liderləri zabıt və əsgərləri öz sıralarına cəlb etməkə silahlanmaq, sonra isə çarı devirmək, təhkimçilik hüququnu ləğv etməkə, qadınlarla kişilərlə bərabər hüquq vətərk və s. kimi islahatlar aparmaq niyyətində idilər.

1825-ci ildə noyabrında Rusiyanın imperatoru I Aleksandrin qəflətən vəfatı və onun

yerinə I Nikolayın imperator təyin edilməsi bu hərəkatın canlanmasına səbəb olur. Dekabrın 25-də I Nikolayın imperator kürsüsünə əyləşməsinin andiçmə mərasimi ərəfəsində gərginlik özünün kulminasiya nöqtəsinə çatır. Güc nazirləri I Nikolay qəti addımlar atıb, uşyanı boğmağa çağırırlar da, o, şahlığının ilk günlərini qan tökməklə başlamaq istəmir. Lakin yaxın ətrafı onu məcbur edir ki, I Nikolay uşyanı boğmaq haqqında fərman imzalasın. Bu dövrdə Sankt-Peterburqda rus generallarının birinin ailəsində baş verən hadisə və onun sonrakı axarı çox maraqlıdır.

Məhsur rus generalının qızını bir zabıt sevirmiş. Gənc zabıt hər gün işdən sonra sevgilisinin yanına gələr, onunla otaqda əyləşib, öz gələcək həyatlarından söhbət edərdilər. Bir gün general qızının otağı qarşısından keçərək, qızının nişanlısının böyük həvəslə, bərkənd-bərkənd danışdığını eşidirdi. O ayağın ləngidib söhbətin nədən gəldiyi ilə maraqlandı. Görür ki, gənc zabıt onun qızına qadınların hüququndan, təhkimçiliyin ləğvindən danışır. O, tələsik öz otağına qayıdib qulluqçusunu çağırıb, ona tapşırıq ki, get Sergey Petroviç Zaqorskini mənim yanıma dəvət et. Gələcək kürəkəninə nəzakətlə qəbul edən general zabitə yer göstərib, əyləşməsinə təklif edir. Sonra söhbəti belə başlayır: «Mən bir neçə daqiqə bundan önce sizin otağı qarşısından keçirdim, təsadüfən sizin qızıma dediyiniz sözləri eşitdim. Xahiş edirəm, mənı düzgün başa düşsün, mənim sizin söhbətə qulaq asmə fikrim yox idi. Nəzarinizə çatdırım ki, feodal təhkimçilik hüququ ötən müddət ərzində öz müsibət rolunu oynayıb. O qanun olmasaydı, kəndlilər bir yerdə oturmaq həyat keçirib, ölkəmizin inkişafında yaxından iştirak etməzdilər, elə ömür-günləri yollarda keçərdi. Qaldı ki, qadınların kişilərlə eyni hüquqlu olmalarına və onların cəmiyyətdə işə cəlb edilməsinə — qadın, mənim əqidəmə görə, evdə oturmaq ailənin, uşaqların qayğısına qalmalı, əmin-amanlıq, yaxşı əhval-ruhiyyə yaratmalı, uşağ düşünməyə getirməli, onları böyüdüb, tərbiyə, təhsil verməlidir. Ananın müqəddəs vəzifəsi cəmiyyətə, xalq üçün ləyaqətli övladlar tərbiyə etməkdir. Kişi isə ailənin normal yaşaması üçün çalışmalı, onun maddi təminatına xidmət etməlidir. Ana və uşaqlar ailənin başçısı olan kişinin hörmətini uca tutmalı, ona hörmət edib, qayğı göstərməlidirlər.

General öz fikrini gənc zabıtə səbrlə, nəzakətlə, əzmlə başa salıb, axırda dedi: «Hə, mən belə fikirləşirəm və öz fikrimi sənə məcburən qəbul etdirmək fikrində deyiləm və sənın qərarını yəqin ki, qohumluq münasibətlərimizə təsir etməyəcəkdir. P.S.Zaqorski yerindən qalxıb, generala hərbi qaydada «İcadə» deyib, öz fikrində qaldığını bildirir və icadə alıb gədir.

Bu söhbətdən sonra bir neçə gün gənc zabıt generalın evində görünmür. Generalın qızı nişanlısının gəlməməsi səbəbini bildirdiyindən çox narahət olur. Bir tərəfdən də şəhərdəki iğtişaclıq zavallı qızın fikrini min yerə aparır. Axırda o dözməyib, Sergey Petroviçin harada olması barədə məlumat almaq məqsədilə atasına müraciət edir.

Atası qızını sakitləşdirib deyir ki, hərbiçilərin işi belədir də, bəlkə ezamiyyətə və ya xüsusi tapşırıqla başqa hissəyə göndərilib, narahət olma, mən bu gün-sabah maraqlanaram. Ata gözünün ağ-qarası olan yeganə qızının çox həyəcan keçirib, fikir etməsinə görə, qızının halına acıyır. Şəhəri, işə çatan kimi, Sergey Petroviçə maraqları və məlum olur ki, zabıtlərin etiraz aksiyası keçirilən zaman həbs edilənlər içərisində o da var. Bu xəbərdən sarsılan general həqiqəti qızından gizlədir və ona deyir ki, həyacana əsas yoxdur, bir neçə günə Sergey Petroviç gəlib çıxar, onu başqa şəhərə ezam ediblər. Yazıq qız atasının dediklərinə inansa da, ürəyi narahət idi. O fikir-yəxaldan, əsgər gənginliyinə xəstələnib, yatağa düşür. Atası hakim çağırır. Həkim deyir ki, qız böyük əsəb sarsıntısı keçirib, ona ciddi müalicə və müsibət emosional lazımdır. General Sergey Petroviçin işi ilə yaxından maraqları və məlum olur ki, gələcək kürəkənin hərəkatlarında dövlətə qarşı cinayət xarakterli motivlər olmadığı üçün o, məhkəmənin qərarı ilə azad ediləcək. O, bu xəbərdən məmnun olsa da, qızına Sergey Petroviçin həbsi barədə bir söz deməyib, onun bu günlərdə ezamiyyətə qayıdacağına deyir. Bu xəbərdən sonra qızın həli xeyli yaxşılaşır və o sağalmağa başlayır.

Sonu gələn sayda. Qəzənfər ƏLİOĞLU.